

Verksamhetsområde service och utveckling
Camilla Staberg

Yttrande över remiss av delbetänkandet Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen (SOU 2021:7)

Sammanfattning

Orsa kommun ställer sig positiva till förslagen i delbetänkandet eftersom de underlättar och möjliggör för väljarna att bevara sin valhemlighet. Dock ställer det ökade krav på främst röstmottagarna att hantera situationer kopplat till ordningen i lokalen och hanteringen av valsedlar, till exempel att avvisa en person eller säkerställa att var och en tar sina valsedlar bakom avskärmningarna. Förslagen innebär också några ytterligare uppgifter som att informera om tystnadsplikt och att vara närvarande när en väljare får hjälp av en annan person. I dagsläget kan det vara svårt att rekrytera nya röstmottagare, speciellt ordföranden, men även en utmaning att behålla befintliga. Många röstmottagare i kommunen har flerårig erfarenhet av valarbete och det är ofta ett sammansvetsat lagarbete. Det i sig innebär också en utmaning för valnämnden att motivera dessa så att inte alla slutar på en och samma gång. Ett större ansvar för röstmottagare, t ex att avvisa personer, men även att det blir fler ordningsfrågor kan påverka villigheten att åta sig ett sådant uppdrag.

Orsa kommun menar att valsedelssystemet bör förenklas. Mängden valsedlar upplevs som den enskilt största och återkommande frågan som skapar frustration hos röstmottagarna och frågor från väljarna. Om antalet valsedlar minskar bör det underlätta kontroller av valsedlar men även övriga ordnings- och informationsfrågor samt minska risken för köbildning. Det blir även lättare för administrationen att hantera, förvara och distribuera dessa till val- och röstningslokaler. Ur ett väljarperspektiv så förenklas valprocessen genom att det blir lättare att särskilja valsedlarna och behovet av hjälp från röstmottagarna kan minska.

Även frågor kring att placera valsedlar innanför valskärmen aktualiserades i samband med tillämpningen av avskärmningar i EU-valet 2019. Om en väljare kan göra iordning sin röst vid en "station" med färre antal valsedlar så kan valhemligheten ytterligare stärkas och kanske även tydligheten.

Nedan kommenteras vissa avsnitt särskilt.

5. Röstmottagning och offentlighet

5.2 Offentlig röstmottagning

Orsa kommun instämmer i förslaget att även röstmottagningen ska vara offentlig. Samtidigt ställer det ökade krav på kommunernas utformning av röstnings- och vallokaler så att dem som vill bevaka röstmottagningen kan göra det på ett sådant avstånd som samtidigt skapar trygghet för väljarna att bevara valhemligheten under hela processen. Mot bakgrund av pandemin och övrig samhällsutveckling ställer det även frågor kring hur media, allmänheten eller särskilda valobservatörer ska kunna bevaka röstmottagningen. Ska det finnas möjlighet att göra det på distans och på vilket

sätt i så fall? Hur påverkar eventuella nationella restriktioner antalet personer som fysiskt får närvara i en röstnings- eller vallokal och kan man neka någon att bevaka på plats?

6. Otillbörlig påverkan på väljarna vid röstningen

6.1.1. Bedömning: krav på att det bland röstmottagarna ska finnas åtminstone en person med erfarenhet från röstmottagning i tidigare val.

Kravet om att minst en person ska ha tidigare erfarenhet av röstmottagning är önskvärt och underlättar arbetet, men kan också utgöra ett hinder vid rekrytering till mindre distrikt.

8. Reformen med avskärmningar av valsedelstall

8.7.1. Utvärdering av reformen

Orsa kommun menar att valsedelssystemet bör förenklas. Mängden valsedlar upplevs som den enskilt största och återkommande frågan som skapar frustration hos röstmottagarna och frågor från väljarna. Röstmottagarnas kontroller av valsedlarna är mer tidskrävande än förut på grund av avskärmningarna vilket kan skapa längre köer då antalet väljare är fler vid ett RKL-val. Om antalet valsedlar minskar blir det även lättare för administrationen att hantera, förvara och distribuera dessa till val- och röstningslokaler. Ur ett väljarperspektiv så förenklas valprocessen genom att det blir lättare att särskilja valsedlarna och behovet av hjälp från röstmottagarna kan minska. Därmed bör genomströmningen i lokalen förbättras då väljare inte behöver uppehålla sig vid utläggningsplatsen lika länge och risken för köbildning minskas.

Även frågor kring att placera valsedlar innanför valskärmen aktualiserades i samband med tillämpningen av avskärmningar i EU-valet 2019. Även i Orsa såg vi tendensen att väljare ville göra iordning sin röst bakom avskärmningarna och således hoppa över steget med valskärmen. Om en väljare kan göra iordning sin röst vid en ”station” med färre antal valsedlar så kan valhemligheten ytterligare stärkas och kanske även tydligheten.